

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Melma, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 250 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 750 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Naar een nieuwe Psalmberijming?
— Uit de Schrift: De geweldigers nemen het met geweld.
(Matth. 11: 12, Luc. 16: 16). — Kerkelijk Leven: Prof. Hepp
over de ziel I. — Even Parkeer: Kroost van Coen! —
Pop. Wet. Schetsen: „Het Proces tegen Jezus van Nara-
reth”. I. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Kerkelijk en
onkerkelijk Nederland, VII. — Lit. en Kunst: De rijmprent.
— Brief uit Amerika: G. Gresham Machen 1881—1937. —
Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Naar een nieuwe Psalmberijming?

Onder „Kerkelijk Leven” besprak ik den nieu-
wen bundel van Ds Hasper. Hedenmorgen ontving
ik, met verzoek tot spoedige plaatsing, een „toelich-
ting”, van de hand van Ds Hasper zelf, waarin
deze zich nader uitspreekt over enkele onder-
deelen mijner bespreking.

Wat moest ik doen?

Ds Hasper onder „Kerkelijk Leven” het woord
verleenen? Maar dan moet ik wat voor die ru-
briek actueel is, met name de brochure van Prof.
Dr V. Hepp, laten wachten.

Wachten, tot ik in „Kerkelijk Leven” ruimte
vrij heb? Maar dan wacht Ds Hasper te lang,
en raken de lezers den draad kwijt.

Een andere rubriek? Maar er liggen reeds zoo-
veel copieën te wachten; ons blad, — ik wil dit
wel eens met innigen dank in het hart zeggen —
heeft geen de minste moeite om geregeld „vol te
komen”; er is zooveel spontane hartelijke mede-
werking.

Na slechts een oogenblik weifeling koos ik de
rubriek „hoofdartikel”. Ik acht dat verantwoord.
Zelf heb ik jaren geleden in die rubriek over de
psalmberijming geschreven. Bovendien stelt Ds
Hasper de vraag aan de orde, of de Geref. Kerken
niet veel kunnen doen, zij zelfs vóór, om tot
een nieuwe berijming te komen. De zaak heeft dus
wel algemeene beteekenis. Al zijn er in Ds Haspers
stuk enkele passages, die reageren op details in
mijn bespreking, en derhalve niet direct in een
hoofdartikel thuishooren, toch lijkt voor 't geheel
deze rubriek in de gegeven omstandigheden 't ge-
schiktst. Ik zal nu Ds Hasper eerst volledig het
woord geven. Daarna hoop ik zelf mijn opmer-
kingen te geven.

Hier volgt dan Ds Haspers toelichting:

De nieuwe Psalmberijming.

Bij de verschijning van de nieuwe rhythmische be-
werking der Psalmen op rijm werd van alle zijden
verwacht, dat Prof. Dr K. Schilder daaraan een uit-
voerige bespreking zou wijden. Hij heeft die verwach-
ting niet beschaamd („De Reformatie” van 15, 22, 29
Januari 1937). Persoonlijk ben ik hem zeer erkentelijk
voor zijn waardeering van den ernst van dit werk. Te
meer, daar zijn waardeering gemotiveerd is door een
overeenstemming met mij in oordeel over de Staats-
berijming der Psalmen uit het jaar 1773, en feitelijk
ook door onze eenstemmigheid ten aanzien van de
voornaamste eischen, die in onzen tijd aan een nieuwe
Nederlandsche bewerking der Psalmen voor liturgisch
gebruik bij den gemeentezang moeten gesteld worden.
Wij zullen vermoedelijk op dit punt tot nog grootere
harmonie komen, wanneer ik enkele beginselen, die
bij de bewerking voorop stonden, heb toegelicht. Deze
Psalmberijming wil een nationaal werk zijn. Zij is
niet in opdracht van een bepaalde kerk of ten behoeve
van een bepaalde kerk geschreven. Gehoopt wordt, dat
zij praktisch aanvaard zal worden door alle Neder-
landsch sprekende Christenen. Eerst in gezinnen, scho-
len, verenigingen; daarna wellicht in den eeredienst.
Dat er mij zooveel aan gelegen is, dadelijk op de
artikelen van Prof. Schilder te antwoorden, hangt
hiernede samen, dat ik van harte zijn uitspraak onder-
schrijf, dat de „Nederlandsche gereformeerden” „nog
het meest van alle menschenkinderen op den ganschen

aardbodem der psalmen in eere houden”, al zijn er onder
de niet-Gereformeerden velen, die op dit punt voor de
Gereformeerden niet wenschen onder te doen. Aan het
einde van hetgeen ik voorlooppig te zeggen heb, zal
voor ieder gebleken zijn, hoe de thans aan alle
Nederlandsch sprekende Christenen (over de geheele
wereld) aangeboden Psalmberijming, naar ik hoop mis-
schien niet al te ver blijft beneden het ideaal, dat Prof.
Schilder zich van een Psalmbewerking voor het ge-
bruik in den eeredienst persoonlijk voorstelt. Een
ideaal wordt nooit volkomen vervuld, vooral, doordat
bij elke aanvankelijke vervulling het ideaal weer hooger
gesteld wordt. Het volmaakte zal hier niet komen. Maar,
aangenomen, dat de op zichzelf rechtmatige wenschen
van den een verwezenlijkt zouden worden, doch het
ging gepaard met de onvoldaanheid van anderen, dan
zou deze onderneming haar doel gemist hebben. Een
Psalmberijming moet een nationaal bezit zijn.
Daarom moet op dit gebied, naar het woord van den
apostel, een iegelijk niet alleen zien op het zijne, maar
ook op hetgeen der anderen is. Prof. Schilder is daartoe
ook wel voor zichzelf bereid. Hij schrijft immers, dat
een Psalmberijming „niet voor de eeuwen” is. Hierin
ligt de bereidheid, om in een bepaalden tijd en onder
bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld in onzen tijd,
waarin de wereld de openbaring van eenheid zoo noodig
heeft; of gedurende de periode, waarin geen andere
alle Nederlandsch sprekende Christenen bevredigende
berijming is tot stand gekomen), mede te gaan met
het beste, dat op het oogenblik te verkrijgen is. Natuur-
lijk moet hierbij aan de zijde van hem, die het werk
bezorgd heeft, niet alleen de mogelijkheid, maar ook
de noodzakelijkheid in het oog gehouden worden, om
ook op dit punt tot de volmaaktheid voort te varen.
Zoolang wij niet in Nederland de jongste fase van
het staatkundige leven in Duitschland hebben door-
gemaakt, zal de Regeering niet meer kunnen optreden,
als in het jaar 1773. Daarbij is een samenwerking van
de kerken als zodanig op dit gebied in Nederland
ondenkbaar. Zouden de Gereformeerde Kerken depu-
taten zenden naar een vergadering, voor dit doel door
de Algemeene Synode der Nederlandsch Hervormde
Kerk belegd? Of zou de Algemeene Synode een uit-
nodiging van de zijde van het Episcopaat der Rooms-
Katholieke Kerk kunnen aannemen? Alleen hetgeen
uit particulier initiatief geboren wordt, is — indien
de Nederlandsche woorden tegenover den Hebreu-
schen tekst verantwoord zijn, en indien de melodieën
weer in haar oorspronkelijke zuiverheid hersteld zijn —
voor ieder aanvaardbaar.

Hetgeen ik naar aanleiding van de door mij zoo
gewaardeerde bespreking van de nieuwe Psalmberij-
ming door Prof. Schilder te zeggen heb, moge ik samen-
vatten onder enkele punten, en daaraan tenslotte nog
een conclusie verbinden.

1. Een tiental jaren geleden schreef Prof. Schilder
in een opstel over „Onze Psalmberijming” (opgenomen
in: „Bij Dichters en Schriftgeleerden”): „Dat de Neder-
landsche psalmbundel van vandaag geen lang leven
meer waard is, dat kunnen de theoloog en de litterator,
ieder voor zich op eigen terrein blijvend, om 't hardst
betogen”. De schrijver oordeelde, dat zij, „als ze
thans werd aangeboden, geen kans van invoering
zou hebben. Want ongeveer alle vitia originis, die 'ons
volk' in andere dingen tegen de borst stuiten, kleven
aan dien psalmbundel. Allereerst de invoering: het
schrikkelijk stempel van den staat zit er op. Zijn
wij voor dezen éénen keer vergeten, hoe horribel anders
bij orthodoxe kerkmensen een kerkelijk „staatscrea-
tuur” is? Juist omdat van Gereformeerde zijde
zoo dikwijls gezegd was geworden: „Niet anders dan
Gods Woord in de kerk!”, was het niet verwonderlijk
eindelijk eens een critiek te lezen op „de geesteloze
rijmelarij”, die samenhangt met „de smakeloosheid van
heel de achttiende eeuw”. De menschen in de ach-
tiende eeuw hadden de „rijmlieden” gekregen, die zij
verdienden. Zij vormden immers het „geslacht van
slappelingen, die welhaast gereed stonden, de Franche
revolutie binnen te halen”. „Maar”, zoo ging de schrij-
ver verder, „ons volk zal niet mógen doof blijven
voor de klacht, dat zijn psalmberijming te kort doet
aan het geopenbaarde Woord, en dat Woord soms
verdringt. Een gemeente, die zichzelf respecteert, moet
niet volstaan met het verlangen, dat er worde ge-
preekt 'naar de meening vanden Heiligen Geest’.
Zij móet ook zelf zóó willen zingen. Dat is te zeggen:
onze huidige psalmberijming móet wég”. Wie zijn
ooren niet toesluit, weet, wat reeds een halve eeuw
lang de leiding gevende personen in de Gereformeerde

Kerken tegen elkander hebben gezegd. Het kan worden
samengevat in de woorden, die onlangs een andere
hoogleraar in de Gereformeerde Kerken tot mij zeide:
„Elke dag, dien wij eerder verlost zijn van de oude
berijming, is winst.”

Ik ben het van mijn kinderjaren af daarmee eens.
Alleen piëteit tegenover de mildere stemming van hen,
die door het een of ander Psalmvers op bijzondere wijze
gezegend zijn, weerhoudt mij om uit te spreken, welke
reactie het moeten leeren van „psalmversjes” bij mij
teweeg bracht. Maar toen ik ouder geworden was, kwam
er bij alle bovengenoemde argumenten tegen het nog
langer handhaven van de Staatsberijming der Psalmen
nog een argument. Dit was voor mij zelf het gewichtig-
ste. Het is het argument der onwaarsachtigheid.
Ik ken natuurlijk ook vele van die blaadjes en vlug-
schriften over den „Gezangenstrijd”. Daarbij heb ik
altijd gedacht aan Jeremia 8:8: „Ziet, waarlijk tever-
geefs werkt de leugenpen der schriftgeleerden!” Het is
onwaarsachtig, wanneer men van Gereformeerde
zijde met de Staatsberijming van 1773 in
de hand strijdt tegen het zingen van „gezangen” in
de kerk. Want een groot gedeelte van die Psalm-
berijming heeft niets met het geïnspireerde woord der
Heilige Schrift te maken, doch bestaat uit versregels,
die noch tot het Oude, noch tot het Nieuwe Testament
teruggaan. Ik laat hier geheel in het midden, of in
aansluiting aan Colossensen 3:16 berijmingen van
1 Korinthen 13, Romeinen 8:31—39, fragmenten van
het Boek der Openbaring van Johannes, enz. toelaatbare
onderdeelen van den eeredienst in de Gereformeerde
Kerken van Nederland zouden kunnen zijn, want het
is niet mijn bedoeling om strijdvrage op te werpen,
maar veel meer om de gescheiden deelen van Christus’
Kerk weer zoo mogelijk te vereenigen. Doch wij moeten
in alle dingen waar zijn. Wie tegen „gezangen” in
de kerk is en tegelijkertijd de Psalmberijming van
1773 handhaaft, onder voorwendsel, dat men „Gods
Woord” in de kerk alleen mag zingen, is onwaar.
Van Psalm 1 uit de Heilige Schrift hebben de rede-
rijkers een „gezag” gemaakt. En wel een gezag, dat
met de Heilige Schrift in strijd is.

2. Nu ik over „onwaarsachtigheid” gesproken heb
naar aanleiding van de woorden der Staatsberij-
ming, moet mij nog iets van het hart over de onwaar-
achtigheid ten aanzien van de melodieën. De ont-
eering van het ergoed der vaderen is op zichzelf al
een pijnlijke zaak, maar nog erger is het, dat het
schoone werk van de Calvinistische Reformatie ten be-
hoeve van den volkszang innerlijk verleugend is ge-
worden. Ik bedoel nog niet eens, dat de woorden liegen
tegen de melodie en de melodie tegen de woorden (men
zingt de eerste vijf lettergrepen van de verzen van
Psalm 141 op de oorspronkelijke melodie met de triolen!),
maar de melodieën, die in de zuivere kerktoonsoorten-
reeksen gedacht zijn en door hun gaafheid en schoon-
heid op wonderlijke wijze onder de strenge tucht van
Calvijn het wezenlijke van den psalm melodisch uit-
drukten, zijn zoodanig in Nederland verbasterd, dat de
waarheid uit de melodieën geweken is. Waarom
rekenen de Calvinisten zich dit niet tot een smaad?
Ik heb mij diep geschaamd, toen ik deze week door
een klas van een Rooms-Katholieke jongensschool de
melodieën van Genève zuiver hoorde zingen in het
lichte en gemakkelijke rythme van vier eeuwen ge-
leden, terwijl deze kunst van zingen in de Protestant-
sche kerken is verloren gegaan. Noch in 1773, noch in
1803—1805 hebben de Gereformeerde Kerken zich met
de zangwijzen bemoeid. Alles werd overgelaten aan de
drukkers en die gaan ongestoord met hun bedrijf voort.
Wie de afschuwelijke kerkboeken ziet met een point
d'orgue op de laatste lettergreep van elken regel,
vraagt zich tevergeefs af, waarom hier niet ingegrepen
wordt. Men zal zeggen, dat van deze nieuwigheid ge-
lukkig nog maar enkele tienduizenden exemplaren in
omloop zijn en dat er nog honderdduizenden boeken
met het oude notenschrift bestaan. Wat moet ik daarop
antwoorden? Inderdaad zitten in de Protestantsche
kerken van Nederland nog elken Zondag honderd-
duizenden menschen met een kerkboek in oud noten-
schrift voor zich. Maar... zij kunnen de muziek niet
lezen! Zij kennen den altsleutel niet en weten niet de
beweging, waarin de oude noten eertijds den gang der
melodie aangaven. Het is dom, een kind een kerkboek
in handen te geven, waarvan het de muziek niet lezen
kan en waarvan men zeker weet, dat de gedrukte
melodie nooit gezongen zal worden, gelijk zij geschre-
ven is. Het is met de waarachtigheid in strijd, wanneer
men doet, alsof men aan de toekomstige geslachten

de oude kerkmelodieën overlevert, terwijl hetgeen men aanbiedt en laat leeren in de Christelijke scholen niet anders dan een verbastering van het oorspronkelijke is. Ik maakte melding van een Roomsche jongensschool. Thans maak ik melding van het feit, dat van 1 December 1936 af de oude melodieën gebruikt worden voor alle morgenwijdingen van de A.V.R.O. Weer vraag ik mij af: moeten nu alle anderen ons voorgaan? De D. Sikkelschreef in de „Amsterdamsche Kerkbode“ over een „fictief“ bezit van de honderd vijftig Psalmen voor kerkelijk gebruik. Hij dacht daarbij aan de woorden. Maar ook de oude melodieën, die tot het beste behooren, dat ooit voor den volkszang geschreven is, zijn in Gereformeerd Nederland een „fictief bezit“.

3. Het is aan Prof. Schilder opgevallen, dat de bewerker van 1936 de Psalmen in een zooveel korter bestek weergeeft dan de berijmers der achttiende eeuw. Wij moeten voor onzen tijd dezelfde dingen zeggen met wat minder woorden dan men in den regententijd bemindde. Wij haten alle omslachtigheid en alle rede-neringen, die niet rechtstreeks op het doel afgaan. Prof. Schilder spreekt zelfs van een „verdienstelijke beknotting“ hier en daar en noemt hij een reeks van Psalmen het aantal verzen van 1773 en van 1936 naast elkander. Toch is het woord „inkrimping“ of het woord „beknotting“ niet het woord, dat bij den opzet van dit werk past. Hierdoor wordt de indruk gewekt, dat de bewerker van 1936 zou zijn uitgegaan van de berijming van 1773, en dat wekt de neevengedachte op, dat hij iets zou hebben „weggelaten“. De werkwijze is anders geweest. Het kwam mij voor, dat bij een Psalmbewerking, die voor alle Nederlandsch sprekende Christenen aanvaardbaar moest wezen, het uitgangspunt niet genomen mocht worden in de oude Staatsberijming, die aan de Gereformeerde Kerken van overheidswege werd opgelegd, maar dat moest worden uitgegaan van den tekst der Heilige Schrift. Men moet dus naast het aantal „strophen“ der nieuwe Nederlandsche bewerking niet de getallen zetten van de Staatsberijming, maar van den Hebreuwschen tekst. Ik neem nu eerlijkheidshalve dezelfde lijst van Psalmen, die Prof. Schilder noemt in zijn tweede artikel („De Reformatie“ van 22 Januari 1937). Tusschen haakjes staan nu de getallen, die het aantal strophen verdeelen om formele redenen of (in verband met den gedachten gang of met het aantal letters van het Hebreuwsche alfabet) in het Hebreuwsch aangeven.

Psalms	1:3 (3)	44:7 (6)	96:6 (5)
2:4 (4)	46:3 (3)	97:4 (3)	
5:5 (5)	51:3 (5)	102:9 (10)	
6:4 (4)	54:2 (2)	104:10 (8)	
7:5 (3)	55:7 (3)	105:14 (7)	
9:13 (3)	59:5 (2)	106:18 (14)	
11:2 (2)	63:3 (3)	107:12 (8)	
12:4 (2)	66:6 (5)	108:4 (2)	
16:3 (3)	68:12 (9)	109:12 (6)	
22:8 (8)	70:1 (1)	119:20 (22)	
26:5 (3)	71:11 (9)	122:2 (3)	
27:5 (5)	74:15 (4)	124:2 (2)	
31:11 (5)	78:8 (7)	135:8 (3)	
33:8 (5)	81:11 (6)	136:17 (3)	
35:6 (4)	82:2 (2)	139:10 (4)	
37:11 (8)	86:6 (6)	141:8 (6)	
38:14 (6)	89:14 (14)	143:6 (6)	
40:5 (5)	92:5 (5)	147:5 (3)	
		149:2 (3)	

Uit dit overzicht blijkt, dat er naar gestreefd is, het aantal verzen in het Nederlandsch zooveel mogelijk gelijk te houden met het aantal strofen in het Hebreuwsch. De getallen precies gelijk te maken, is voor den bewerker van het oorspronkelijke lied voor den volkszang in de moderne talen onmogelijk, daar het volkslied coupletten van een gelijk aantal regels en versvoeten moet hebben. Men zou van elken Hebreuwschen Psalm een „kunstlied“ in een moderne taal kunnen maken, maar dit wilde Calvijn juist niet! Het volk moet de verzen van elken Psalm op een en dezelfde melodie kunnen zingen. Maar wie zich dan bij de klassieke melodieën der zestiende eeuw aansluit, heeft daarin van te voren een eenmaal vastgesteld kader, waarin hij zich bewegen moet. Hiervan is het gevolg, dat een melodie ook wel eens te veel plaats ruimte biedt, om de woorden van een Hebreuwsche strofe daar onder te brengen. In dat geval moet het couplet aangevuld worden vanuit den gedachteninhoud van het oorspronkelijke lied. Biedt een melodie te weinig plaats, om den Hebreuwschen tekst volledig weer te geven, dan moet een keuze gedaan worden. Doet iemand dit niet, dan wordt hij gedwongen een geheel vers er bij te dicht. Ontbreken hiervoor de werkelijke gegevens in het Hebreuwsch, dan wordt zulk een vers eenvoudig een vrij „gezag“. Wanneer nu eens daardoor enkele woorden „onherijmd“ blijven, moeten wij dat niet al te tragisch opvatten. Prof. Schilder drukt zich zeker te sterk uit, wanneer hij zegt, dat een prediker, die over de laatste woorden van Psalm 12 gepreekt heeft, „dus niet uit dezen bundel kan laten zingen“; immers dezelfde gedachte keert in de Psalmen menigmaal terug. Men kan dus bij de prediking een anderen Psalm kiezen. Is een melodie eens zeer kort (bijvoorbeeld bij de Psalmen 9, 12, 74, 81, 135, 136), dan wordt in het Nederlandsch het aantal verzen spoedig verdubbeld of verdrievoudigd. In zulke gevallen komt voor het getal der strofen meermalen het getal van de groepen der strofen voor vergelijking in aanmerking. (Zie bij Psalm 31.)

Er zit een kern van waarheid in, wanneer Prof. Schilder zegt, dat de „bewerking“ de „berijming“ haast „verteerd“ heeft. Het was misschien duidelijker geweest, wanneer Prof. Schilder gezegd had, dat dit nieuwe Nederlandsche kerkboek er niet naar streeft, de woorden van de Statenvertaling „op rijm“ te brengen, maar met behoud van de structuur van den grondtekst den zin der Psalmen zoodanig weer te geven, dat de Psalm als Psalm tot zijn recht komt. Door de beknopte weergave zou misschien ook eindelijk een eind gemaakt worden aan de volkomen willekeurige verkorting en vernieling van de Psalmen, waaraan ons Vaderland langzamerhand is gewoon geraakt. Men zingt geen „Psalm“ meer, maar men zingt „versjes“. En hoe dik-

wijls is juist van de meest geliefde „versjes“ niets, maar dan ook niets terug te vinden in de Heilige Schrift. Het stukknippen van de Psalmen in verzen en het verwaarloosen van het grootste deel van ons Psalmboek wordt nog in de hand gewerkt door de onerbiedigheid, waarmee de oude melodieën behandeld worden in de kerken. In den tijd, waarin Calvijn een geheel Psalm uitzong, zingt de gemeente thans één couplet.

4. Geen bijzondere moeilijkheden leveren de punten op, waarin ik de exegese van sommige uitleggers niet kan aanvaarden, of waar ik meen, dat de diepe gedachte, die een apostel van Jezus Christus, door Gods Geest geleid, in een Oud-Testamentisch Godswoord ziet, toch niet ingelegd mag worden in den Psalm zelf. Ik ben gaarne bereid om, indien dit aan de algemeene invoering van dit Psalmboek kan ten goede komen, hier en daar de noodige correcties aan te brengen. Maar ik zou dit bijvoorbeeld niet kunnen doen in het eerste geval, dat Prof. Schilder noemt bij de bewerking van Psalm 123. Hij verwijst naar den commentaar van Prof. Noordtjiz. Maar hetgeen Prof. Noordtjiz bij dezen Psalm aantekent, is eigenlijk geen „exegese“, maar het inbrengen van een aan den Hebreuwschen tekst geheel vreemd element. Wij moeten, wanneer in den bijbel van „slaven“ en „slavinne“ gesproken wordt, niet altijd dadelijk denken aan de Negerhut van Oom Tom. Mijnerzijds is nimmer een bewerking van den genoemden Psalm te verwachten, die voor het drama van Prof. Noordtjiz „ruimte“ laat. Hoeveel juist en soberder spreekt ook Calvijn alleen van een vertrouwend uitzien om hulp en bescherming.

De uitlegging van het „man voor man“ in Psalm 87 is voor mij in den commentaar van Prof. Noordtjiz niet duidelijk. Ik heb de bladzijde verschillende malen overgelezen, maar begrijp zijn bedoeling niet. Mijn eigen bedoeling bij de bewerking van dezen Psalm was, op grond van den Hebreuwschen tekst te doen uitkomen, dat ten aanzien van Israël gezegd mocht worden, dat het geheele volk als volk het volk van God was, en dat de heidensche volken niet als „volken“ bij Israël zouden worden ingelijfd, maar „individueel“. God roept uit het heidendom de bekeerlingen, de menschen persoonlijk, de enkelingen. Deze „enkelingen“ vormen later de scharen, die komen van het Oosten en het Westen, van het Noorden en het Zuiden. God roept niet „enkelingen“—weinig, maar „enkelingen“. Ik dacht, dat Noordtjiz dit ook bedoelde, maar zijn commentaar is mij op dat punt, gelijk ik reeds zeide, niet helder.

Ik ben bevreesd, dat ik onbescheiden geacht zal worden, wanneer ik voortga met ongevraagd de andere genoemde plaatsen van mijn bewerking der Psalmen toe te lichten of te verdedigen. Gaarne zou ik over alle te berde gebrachte punten iets zeggen, en ben daartoe ook te allen tijde op verzoek gaarne bereid. Om maar iets te noemen: over het juiste gebruik van het woord „massa“ in Psalm 73, omdat daar reeds de scheiding in den volkskring van Israël innerlijk voltrokken wordt gezien. Met het woord „massa“ wordt juist niet „het volk des verbonds“ (Noordtjiz) bedoeld. In den kerkzang zou niemand bij de vijfde strofe van dien Psalm mogen denken: dat is nu de Kerk! Hier liggen de onderscheidingen van Johannes 6:31, 32; 10:26, 27; enz. Zoo is er veel meer. Wanneer in het Nieuwe Testament een woord uit een Psalm wordt aangehaald, betekent dit niet, dat dit woord in het kader van den Psalm als zoodanig meer essentieel is dan andere woorden uit hetzelfde lied. Alleen over dit punt reeds zou een uitgebreide monografie geschreven kunnen worden. En de vraag, hoe gehandeld moet worden, wanneer in het Nieuwe Testament een Psalm geciteerd wordt naar de Septuaginta, hoewel deze in het daar gebruikte handschrift een andere lezing heeft dan de Hebreuwsche tekst, kan eigenlijk in een kerkelijk weekblad niet aan de orde gesteld worden. De „goede greep“ (Schilder) van de Staatsberijming, in Psalm 40, zullen anderen wetenschappelijk niet te verdedigen vinden, daar men zich in 1773 „gered“ heeft door het bijebrengen en samenvoegen van twee onderling van elkan-der afwijkende lezingen. Ik zou den door Prof. Schilder aangehaalden commentaar van Prof. Grosheide, die „het graven van ooren“ en het „toebereiden van een lichaam“ met elkander wil vereenigen door de „ooren“ als een pars pro toto van het „lichaam“ te beschouwen, niet kunnen volgen.

Houden wij de Psalmen voor geïnspireerd, dan moeten wij ons aan de lezing van den Hebreuwschen tekst houden. Het verschil in lezing is overigens in het geheel niet raadselachtig, wanneer men in de onlangs verschenen nieuwe uitgave van de Septuaginta (van Rahlf) bij de aantekeningen ziet, dat weliswaar de Vaticanus, de Sinaiticus en de Alexandrinus „lichaam“ hebben, maar het Psalterium Gallicanum hier ook, evenals in het Hebreuwsch, „ooren“ leest. Het gaat om de wijze, waarop een oude afschrijver van een aan de genoemde handschriften v o o r a f g a a n d e n tekst twee woorden gescheiden heeft. De laatste letter van een woord (een s) heeft hij aangezien voor de beginletter van het volgende woord. Het komt mij niet juist voor, gezien de oude handschriften, in de bewerking van dezen Psalm dezelfde uitdrukking van het oorspronkelijke lied tweemaal, en dan geheel verschillend, te vertalen.

5. Thans behoort ik mij nog uit te spreken over mijn zienswijze ten opzichte van de bewerking der Messiaansche Psalmen. In het algemeen gesproken, geloof ik niet, dat ik ergens „essentieele Schriftgedeelten“ heb weggelaten. En Prof. Schilder zal bij nader inzien zeker bereid zijn, de gedachte te laten varen, dat ik nu en dan de intentie zou hebben gehad, om het Messiaansche uit een Psalm „weg te rijmen“. Reeds in de maand December ontving ik uit Nederlandsch Oost-Indië per vliegpost bericht over een correspondentie aldaar in zake de bewerking van Psalm 2, waarin ik, „om het Messiaansche karakter van den Psalm duidelijk te doen uitkomen, opzettelijk een woord van Jezus letterlijk heb aangehaald“. Men achtte dit niet verantwoord tegenover den tekst van het Oude Testament. Deze opvatting

ben ik niet toegedaan. Wie thuis is in den bijbel, zal op meer plaatsen in de bewerking woorden uit het Nieuwe Testament als het ware hooren samenklanken met het Oudtestamentische Godswoord. Maar ik heb mij juist met het oog op een eventueel gebruik in de Gereformeerde Kerken niet verantwoord geacht, de Psalmen voor den volkszang onder de bestraling van Nieuwtestamentisch licht te bewerken. Waarom niet? In de allereerste plaats zou dat dan niet alleen moeten gebeuren met de Messiaansche Psalmen, maar ook met de andere, bijvoorbeeld met name met de vloek- en wrakpsalmen. In de tweede plaats zou men door zulk een bewerking in den grond der zaak „Evangelische Gezangen“ verkrijgen. Wil men die hebben voor den eeredienst, dan acht ik het juist, gedeelten van het Nieuwe Testament zelf voor den volkszang te bewerken of het schoonste van het geloofslid der eeuwen uit te kiezen, dan dat iemand gedachten van het Nieuwe Testament inbrengt in den ons als Oud-Testament overgeleverden tekst. Zulk een Nieuwtestamentische bewerking zou nimmer algemeen aanvaard worden, en daarbij zou ik onnoodig een twistappel geworpen hebben in het Gereformeerde huisgezin. Dit zou ik op geen enkele wijze willen. Integendeel, waar ik met vrede en vreugde vroeger de Gereformeerde Kerken van het oude verband gediend heb, heb ik mij veel meer afgevraagd, wat ik door mijn arbeid tot herstel van de Psalmmelodieën der zestiende eeuw en door een nieuwe Nederlandsche bewerking der Psalmen alsnog voor die Kerken zou kunnen doen. Het gaat hier om culturele en nationale belangen, die ieder Nederlander zal erkennen, maar in de voornaamste plaats gaat het om nog veel gewichtiger dingen. Het gaat om verdieping van de kennis der Heilige Schrift; en voorts ook om te beproeven, door het lied allen, die in Jezus Christus gelooven, weer samen te brengen. Voor dit ideaal moeten wij misschien iets van het om-eigene of geliefde prijsgeven.

Ik heb het dus niet mijn taak kunnen achten, de Psalmen zoo te bewerken, dat het Nieuwtestamentisch lied overbodig zou worden. Dit scheen mij niet verantwoord tegenover hetgeen Gods Geest in de harten der apostelen heeft levend gemaakt. De Kerk der Eeuwen heeft een schat van geloofslieden en zoowel uit den tijd vóór als ná de geboorte van Jezus Christus. Wat iemand persoonlijk, of wat een kerkgemeenschap daarvan meent te moeten gebruiken of meent te moeten weggelaten, staat niet aan mij ter beoordeling. Het doet mij echter eenigszins vreemd aan, wanneer ik in een zoo ernstig en mij sympathiek betoog van Gereformeerde zijde lees, dat men het bezwaarlijk vindt een „Bijbelpassage ongezongen“ te laten. Dat doet men toch met 95 pct. van de Heilige Schrift. Voor iemand, aan wien het onderscheid tusschen Gods Woord in het Oude en het Nieuwe Testament niet zoo duidelijk is geworden, dat hij het Nieuwtestamentisch lied uit den eeredienst zou durven weren, klinkt daarom de uitdrukking: „Gods Woord onnoodig buiten den kerkzang houden“ te zwaar en zeker, wanneer deze uitdrukking alleen maar zou zien op het onberijmd laten van een enkele zinsnede, die niet meer behoorlijk kan worden ondergebracht in den gegeven vorm eener melodie. Mijn toelag was juist, om zoo weinig mogelijk van het schoone boek der Psalmen ongezongen te laten. Vandaar ook, dat de melodieën weer geschreven zijn in het oude en vlotte tempo, opdat niet in den eeredienst bij elke Psalm het grootste stuk zou worden weggelaten.

6. Wat de „vloekpsalmen“ betreft, bedenke ieder, dat hij die het beste in het oorspronkelijke kan lezen, en dat hij ze zal kunnen verstaan, wanneer hij bereid is, door zich volkomen in te leven in de geschiedenis van Israël uit den tijd vóór de komst van Jezus Christus, als het ware een Jood uit de dagen van Israëls oude volksbestaan te worden. Dat voor liturgisch gebruik (dus niet voor bestudeering) hier en daar een spreekwijze verzocht is geworden, ligt voor de hand. Dat was om te verhoeden, dat die Psalmen geheel buiten het gebruik in den eeredienst gesteld zouden worden. Overigens weet niemand, in welke richting zich de tijden in het laatste der dagen zullen ontwikkelen, en of niet juist de Psalmen, die sommigen wel uit het Psalmboek zouden willen verwijderen, een nieuwen uitdrukkingvorm geven aan het hart, dat in strijd en vervolging daemoneische machten aan het werk weet. Wie ze niet zingen kan, sla ze over. Dit kan toch eigenlijk ook in den kring der Gereformeerde Kerken niet zulk een groote moeilijkheid opleveren, daar men er toch al aan gewend is, meer dan zoven tienden van het kerkboek van 1773 over te slaan.

7. Mijn conclusie is de volgende:

Laat men juist in de Gereformeerde Kerken, in scholen, gezinnen, vereenigingen, allerlei samenkomsten v l i j t i g deze Psalmen bestudeeren en de prachtige melodieën oefenen. Prof. Schilder heeft opgemerkt, dat de tegenwoordige jeugd zoo weinig Psalmen kent. Hij vraagt, waardoor dat kan komen. Dat komt niet door onverschilligheid, maar door een steeds sterker wordende vraag in het kerkelijke leven naar waarheid en zuiverheid. Ook wil de jeugd het onnatuurlijke niet meer van het langzame en trage zingen. De jongeren voelen dat aan als onecht. Daarbij verstaat de jeugd de Statenvertaling en elke andere vertaling van de Psalmen in proza b e t e r dan de omslachtige en halfslachtige verzen der achttiende eeuw. Handhaving van de Staatsberijming der Psalmen betekent voor onze dagen: medewerken tot verdere vervreemding van de jeugd van Bijbel en Kerk. Het zingen in de Protestantsche Kerken van ons Vaderland heeft niets meer met „zang“ te maken. Dat is geen deugd, maar een gebrek.

In deze bewerking der Psalmen komt geen andere Schriftbeschouwing uit dan Prof. Schilder is toegedaan, en daarom is het ook niet nodig, dat de Gereformeerde Kerken om verschil in Schriftbeschouwing „liturgisch in het isolement gedrongen worden“. Zij zijn in de gelegenheid om hier den toon aan te geven, en velen verwachten ook, dat dit zal gebeuren. Ik heb in alle oprechtheid gemeend, door deze Psalmbewerking ook het leven in de Gereformeerde Kerken te dienen, en met name op

die Ker-
tije me-
de were-
s-Grave

Tot z-
Volg-
ginnen.

tu
D

In ta-
hoewel
toch de
Farizee-
waars-
en Ik z-
Joden g-
tingen.
van kra-
niets te
houd, d-
voort...
dan zeg-
vermoed-
zal rust-
licht!

Maar
tegenspr-
lijn, als
het met
hemelen
zwakken
aankom-
tgewon-
een gew-
acht om
het Kon-

De Jo-
Johanne-
ziende,
tel der
zicht, de
sel noem-
over her-
hemelen
naars zij-
der hem-

Is dat
Hoe I-
van de
beladenc-
om te t-
doode to-

Zoo m-
tendom
te kome-
Gode zij-

Want
dat gew-
zelf br-
met gew-
ging het
feteerd -
dat zij d-

niet wile-
Evangel-
— maar
geen daer-
laten doe-

en de kra-
sche krach-
stand bra-
en zonda-
rijk der

zondaren
Gods. Ze-
achten
Luc. 19:

En Ch-
kracht, d-
daag wer-
weer hee-

Christus
lijkt. Hij
is gesche-
en Hij be-
Geest v-

er ook m-
het Kon-
de krach-
leven, in
internatio-

doet.
Zoo m-
beven on-
in eigen
Maar v-
men we-
geweld op

in den bijbel, zal worden uit het samenklingswoord. Maar ik een eventueel derde Kerken voor den volktestamentisch licht allereerste plaats met de Mesiet de andere, bij de en wraak u men door zulk ak „Evangelijmen die hebben ijuister, gedeelten or den volkszang et geloofslid der nd gedachten van len ons als Oud k een Nieuwtesta gemeen aanvaard lg een twistappel rde huisgezin. Di Integendeel, waar de Gereformeerde heb, heb ik mij mijn arbeid tot zestiende eeuw en rking der Psalmen n doen. Het gaal angen, die ieder i de voornaamste tigger dingen. Het er Heilige Schrift, het lied allen, die samen te brengen i iets van het ons

unnen achten, de Nieuwtestamentisch n mij niet verant in de harten der Kerk der Eeuwen l i e d e r e n z o o b o o r t e v a n J e z u s f w a t e e n k e r k g e g e b r u i k e n o m m i j t e r b e o o r d e e l i n g d a n, w a n n e e r i k b e t o o g v a n G e r e w a a r l i j k v i n d t e n D a t d o e t m e n t o c h V o o r i e m a n d, a n W o o r d i n h e t O u d e l i j k i s g e w o r d e n, u i t d e n e e r d i e n s t a u d r u k k i n g: „G o d s h o u d e n” t e z w a a r a l l e e n m a a r z o n k e l e z i n s n e d e, d i e l e g b r a c h t i n d e n p l e g w a s j u i s t, o m i h e t s c h o o n e b o e k n d a a r o o k, d a t d e i e t o u d e e n v l o t t e i j e l k e n P s a l m e n.

bedenke ieder, dat kan lezen, en dat hij bereid is, door dienis van Israël Christus, als het aels oude volksbe s c h g e b r u i k (d u s r e e n s p r e e k w i j s e d, D a t w a s o m t u i t e n h e t g e b r u i k e n. O v e r i g e n s w e e t j e n i n h e t l a a t s t e n i e t j u i s t d e P s a l m b o e k z o u d e n w i l l e n g s v o r m g e v e n a n a e m o n i s c h e m a c h z i n g e n k a n, a l s z o m k r i n g d e r G e r e t e m o e l i j k h e i d o p v e n d i s, m e e r d a n 773 o v e r t e s l a a n

eerde Kerken, is rlei samenkomsten n e n d e p r a c h t i g e e f t o p g e m e r k t, d a t P s a l m e n k e n t. H i j a t k o m t n i e t d o o r e e d s s t e r k e r w o n n a a r w a a r h e i d e n t u u r l i j k e n i e t m e e r d e j o n g e r e n v o e l e n e j o e n d d e S t a t e n i n d e P s a l m e n i n h a l f e l a c h t i g e v e r t v a n d e S t a a t s b e n z e d a g e n: m e d e l e j o e n d v a n B i j b e l t s c h e K e r k e n v a n „z a n g” t e m a k e n.

komt geen andere ilder is toegedaan. de Gereformeerde uwing „liturgisch Zij zijn in de geleven, en velen ver e b i n a l l e o p r e c h t i n g o o k h e t l e v e n, e n m e t n a m e o p

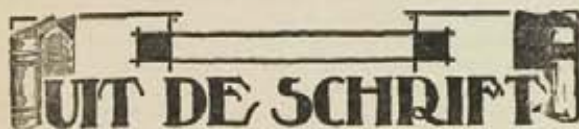
die Kerken is mijn hoop gevestigd, dat door haar krachtige medewerking straks een nieuw Psalmgezang door de wereld zal gaan.

's-Gravenhage, 30 Jan. 1937.

H. HASPER.

Tot zoover Ds Hasper. Volgende week hoop ik mijn antwoord te be ginnen.

K. S.

De geweldigers nemen het met geweld.

.... het Koninkrijk der hemelen breekt zich baan en de geweldigers nemen het met geweld. Matth. 11:12. en een iegelijk doet geweld op hetzelfde. Luc. 16:16.

In tal van woorden van den Heiland ligt een, hoewel niet met zooveel woorden uitgesproken, toch duidelijk waarneembare bestrijding van de Farizeers. B.v. in het overbekende: „Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven”. De Farizeers deden de Joden gebukt gaan onder den last van hun inzettingen. Zij vergden van hen de uiterste inspanning van krachten, om toch vooral alles na te leven, niets te verzuimen; want dat was de weg tot behoud, dat alleen. En vele Joden tobden moeizaam voort... zonder dat geweldige te bereiken. Maar dan zegt Jezus Christus tot die beladenen, tot die vermoeiden: Komt tot Mij, Ik zal het doen, Ik zal rust geven! Mijn juk is zacht, Mijn last is licht!

Maar komt de Heiland nu niet met zichzelf in tegenspraak, komt Hij niet op de Farizeesche lijn, als Hij ook zegt: „de geweldigers nemen het met geweld”? Is dat niet: het Koninkrijk der hemelen is voor de sterken, dus niet voor den zwakken broeder, voor den tobber, den achteraanvanger; maar voor hem, die zich verheft boven 'tgewone peil, die een geweldenaar is, zulk een geweldenaar, dat hij geen inspanning te groot acht om zijn doel te bereiken, dat hij met geweld het Koninkrijk der hemelen neemt?

De Joden kenden wel zulk een geweldenaar, Johannes den Dooper, die, niets en niemand ontziende, predikte van de bijl, reeds aan den wortel der boomen gelegd, die zoo maar, in hun gezicht, de Farizeers en Sadduceers adderengebroedersel noemde, die Herodes aandurfde, die alles over had voor de komst van het Koninkrijk der hemelen. En moesten ze nu allen zulke geweldenaars zijn? Ja, moest de minste in het Koninkrijk der hemelen nog grooter zijn dan hij?

Is dat juk zacht? Is die last licht? Hoe kan Christus zeggen tot de slachtoffers van de Farizeers: „Komt tot Mij, vermoeiden en beladenen”? Is Zijn last niet bijna nog zwaarder om te torsen, de vermoeidheid bij Hem niet ten doode toe?

Zoo moge de wereld het zien, zij moge 't Christendom beschouwen als allerlei lastige, niet na te komen verplichtingen opleggend, zoo is het — Gode zij dank — niet!

Want het Koninkrijk der hemelen vraagt wel, dat geweldigers het nemen met geweld... maar zelf breekt het zich dan ook baan met kracht, met geweld, al meer. Onder het Oud Verbond ging het nog schuil, werd er slechts van geprofeet — dat was de groote fout van de Farizeers, dat zij de wet en de profeten wettisch opvatten en niet wilden verstaan, dat deze profetie van het Evangelie, dus in principe zelf al Evangelie waren — maar nu is Christus gekomen, nu — dat was geen daad van menschen — heeft God Zijn genade laten doorbreken in de komst van den Beloofde, en de krachten, die in Hem werkten, waren hemelsche krachten, Goddelijke krachten, die allen tegenstand braken. Daardoor kwamen nu al tollenaars en zondaren en werden burgers van het Koninkrijk der hemelen! En zij, ja zij, die tollenaars en zondaren, werden geweldigers in het Koninkrijk Gods. Ze grepen het, omdat ze gegrepen waren, en achtten al het andere schade te zijn. (Zie bijv. Luc. 19:8-10.)

En Christus is voortgegaan van kracht tot kracht, dus ook het Koninkrijk der hemelen. Vandaag werken de krachten van dit Koninkrijk nog weer heerlijker, nog weer sterker door dan toen Christus op aarde was. Want Hij is nu verheerlijkt, Hij heeft allen tegenstand overwonnen, Hem is geschonken alle macht in hemel en op aarde, en Hij heeft Zijn Koninkrijken, onoverwinnelijken Geest uitgestort in Zijn Kerk. Daarom zijn ze er ook nu nog, ja juist nu, die als geweldenaars het Koninkrijk der hemelen nemen met geweld, die de krachten ervan laten doorbreken in hun eigen leven, in alle verhoudingen, sociale, politieke en internationale. Zoo zijn ze er, omdat God het doet.

Zoo moeten ze er ook zijn! Laten we dan beven onder dien eisch: geweldigers te moeten zijn, in eigen leven, in alle verhoudingen!

Maar we beven niet alleen, want — en nu roemen we in Gods genade — een iegelijk doet geweld op hetzelfde! Niet maar de sterke, die zich

verheft boven 'tgewone peil, doch een iegelijk, hoe zwak en zondig, neemt het met geweld, laat de krachten van 't Koninkrijk baanbreken in zijn leven, in alle verhoudingen, is grooter dan Johannes den Dooper, want Christus Triumphator gaat voort van kracht tot kracht.

Ik ben maar zoo'n tobber, zoo'n achteraanvanger, Heere, in het realiseeren van de krachten des Koninkrijks. Ik moet ma zoo schamen. Maar: een iegelijk! een iegelijk doet geweld op hetzelfde. Dus maakt Gij mij, tobber, achteraanvanger, ook tot een geweldenaar? Ja, Ik geloof, Heere, kom mijn ongeloofigheid te hulp!

's Gr.

F. d. V.

Prof. Hepp over de ziel. (I.)

Bij de N.V. Uitg.-Mij J. H. Kok te Kampen verscheen van de brochurenreeks van Prof. Dr V. Hepp nr 2, handelende over „het voortbestaan, de onsterfelijkheid en de substantialiteit van de ziel”.

Dadelijk na verschijning der eerste brochure spraken we onze meening uit. Wij evenwel deze eerste-in-de-rij niet bewees, doch alleen beweerde, en bepaalde personen zonder nadere aanduiding uit de hoogte veroordeelde, met name door den niet „in het latijn” vertaalden term van „oorspronkelijkheidsziekte” op hen toe te passen, konden we met een kort woord volstaan. Hoewel Dr Colijn voor een deel geciteerd werd (toen hij het had over een vergrootglas, dat zelfs niet in staat was, het gewicht van sommige kwesties te doen zien), werd voor een ander deel diens pium votum inzake in het latijn elkaar bekampende broeders niet overgenomen; al komt het elders nog al eens voor, als men een „diagnose” stelt. Het harde woord „oorspronkelijkheidsziekte” schijnt me althans Nederlandsch te zijn.

Nu, men weet het: ik voel ook voor dat latijn niet. We zullen dus Prof. Hepps brochure ietwat van nabij gaan bezien. Want er staat nog ander echt Hollandsch in: afwijking van de belijdenis. Het ééne lid der „commissie van acht” is al klaar met zijn oordeel, en met de publicatie ervan voor wat dit bepaalde punt betreft. We hebben 't trouwens niet anders verwacht.

Verdiens heeft deze brochure ongetwijfeld. Niet daarin, dat ze nog steeds geen namen noemt. Dat acht ik een zeer stellig gebrek. Maar op één punt heeft ze boven haar voorgangster verdiens; ze is een heel klein tikje duidelijker in de aanwijzing van personen. Al wordt blijkbaar de heer A. Janse fel aangevallen (ik noem wel namen, de heer Janse heeft het trouwens zelf gedaan), toch heeft de auteur zich niet tot hem beperkt. Hij spreekt herhaaldelijk over een „richting”, die het met een door hem dan geciteerd schrijver eens is. En een enkele maal is hij zelfs vrij duidelijk. Zoo op bl. 70. Daar lezen we — en dat zou me tot vóór de verschijning der eerste brochure nog verwonderd hebben, thans helaas doet het dat niet meer —, dat volgens Prof. Hepp „bij het afwijkend gevoelen „scherpe onderscheiding” „wordt gemist”, „ook wat de Grieksche filosofie betreft”. „Een enkele” — zoo wordt dan daaraan toegevoegd — „moge het in deze zaken uiteraard niet verder dan tot dilettant hebben kunnen brengen” (Prof. Hepp schrijft „in den geest der zachtmoedigheid”, daaruit verklaar ik dit „kunnen”), anderen zijn in de filosofie zeer bedreven”. „Doch... ook Homerus knapt wel eens een uitje.”

We zien dus ook Homerus en onder schot komen. En dat wordt ernstig.

Want als 't alleen liep over filosofische termen, dan zouden we 't niet zoo ontroerend vinden, dat Prof. Hepp onder de Homerussen een geknapt uitje aanwijst. We hebben ze ook herhaaldelijk, in filosofieën, in zijn eigen vroegere publicaties getroffen, en gelooven, dat men in de onze ze ook vinden kan.

Maar ach, daarover loopt het niet.

Het gaat volgens Prof. Hepp over afwijking van de belijdenis.

En dat interesseert ons allen. Ook ondergeteekende. Want al heeft hij geen enkel citaat van zijn eigen hand kunnen ontdekken in deze brochure (in de vorige misschien!) één), toch gaat aperte afwijking van de belijdenis ons allen aan. De vraag komt op, of, als het waar is, er niet groote schuld ligt bij de diverse kerkeraden der op te sporen auteurs, en of — want Homerussen zijn 'n zeldzaam artikel — de kring der Homerussen, waartoe Prof. Hepp zelf behoort — wel trouw is geweest. Zoo ja, dan veroordeelt hij schijnbaar Prof. Hepps disqualificaties. Zoo neen, dan... is Prof. Hepp aan 't verkeerde adres begonnen; en moet hij bij een slapend Homerussengetal aankloppen.

Tenzij ik zou moeten aannemen, dat Prof. Hepp de Homerussen alleen te pas brengt in „ongevaarlijke”, en de „dilettanten” alleen in „gevaarlijker” verbanden. Hetgeen ik niet aannemen wil.

Overigens laat ik dien dilettant voor rekening van Prof. Hepp.

Eén van de eerste indrukken, die de kennismaking met Prof. Hepps brochure bij me wekte, is deze, dat we wel achteruitgaan in het weten-schappelijk geduld,

1) Zoo ja, dan haal ik mijn schouders er over op. (Zie vervolg op blz. 148.)

Kroost van Coen!

De firma GERRIT RUST & Co, die geen wereldreputatie had, maar wel op een nationale vermaardheid kon bogen, was gevestigd in een solied heerenhuis. Bureau-ministres, uilenbrillen en diploma's verleenden aan de zaak een voornaam cachet.

De stichter van de zaak was een eenvoudige molenaar geweest, die op zijn eenzame papiermolen in het wijde Hollandsche veld de grondslagen gelegd had van dit moderne bedrijf. Zijn beeltenis, een crayon-teekening van een mislukte dorpsgenie, hing in de directie-kamer. Een vierkante, forschgeneusde, gladgeschoren kop, schijnbaar onbeduidend tot op het onnoozele af. Maar leep-lichtend de fijn-omrimpelde oogen en humilachend de breede mond! Vis à vis hing een afbeelding van het molentje, het Moeder-bedrijf der firma. Als een groene kikker zal het gehipt op het riet-rijke randje van een troebele sloot. Voor dien vierkanten vent op het ranke molentje was het leven één daad geweest! Met tien daalders had hij zich gepoot in het riet aan den slootrand. Als het waaide, ruischte het weemoedige riet, klapperden de molenzeilen en peesde de papierschepers 36 tot 48 uur aan één stuk. Was het windstil, dan zal hij, zorgverbijnd, in het hardgroene huisje of hij hengelde naar vorens en blik...

In de brandkast van het privé-kantoor werd nog het allereerste kasboek bewaard. Een leelijk, blauw-gecartonneerd boek, vol met Siegenbeeksche woorden en harkerig-neergepende getallen. Het had nooit op een bureau-ministre gerust, maar was een element uit de latafel-administratie. Maar die getallen spraken! Soms neergekrast met branderige oogen en gekneusde vingers na wind-werk-campagnes. 't Was of er stond: bloed-zweel-angst... 50 gulden, 't Was poëzie, de dramatisch-schoone poëzie van den arbeid!

Zoo veroverden zij het leven, die papierschepers en olleslagers, die scheepmakers en schuitenvoerders! Dat deden ze met hun molentjes en met hun werven, zij vermaalden hun eigen zorgen, zij vermaalden de concurrentie, tot zij er bovenop waren. Dat deden zij ook met hun houten schooltjes en hun hongerdijende meesters, net zoo lang tot zij „de Openbare” er onder hadden! Dat deden zij met hun kerkjes op een pad en hun docenten met een traktement van duizend pop, totdat die kleine luyden den geest der eeuw hadden omgezet!

Met hun zaak wisten zij zich even innig in de hand van hun God als met hun ziel. Zij theologiseerden gaarne tot op den omloop van den molen en op het dek van een schuit toe. Maar hun theologie was concreet! In bespiegelingen verloren zij zich niet. Zij begrepen de waarheid niet, maar zij grepen ze aan! Zij noemden hun kerkje op het pad „Gods huis” en hun dominee, die misschien niet veel meer dan een vingerhoed theologische wetenschap had geslikt, noemden zij „Gods knecht”. Maar ook op hun molens schilderden zij: „de ladder Jakobs” en op hun schepen „Eben-Haëzer”. En zooals zij Gods Naam schreven op hun werf en hun molen, zoo lazen zij ook Gods Schrift heel concreet en God schreef: Uw huis, Uw zaak, Uw vrouw. Zoo leefden zij vroom en gelukkig! De mensch was een dwerg, een slechte dwerg bovendien, maar die dwerg toch een geliefd kind van God Drie-Eenig en een bittere vijand van Reus Diabolus! En uit het stamelen van kinderen stichtte God zich een burcht, waartegen de vijand zich te pletter liep.

De soliede firma GERRIT RUST & Co is op die oude grondslagen gebouwd en groot geworden. De zaak is gemoderniseerd, de fabriek heeft geen wieken, maar motoren en drijfriemen. Ook heet de zaak niet langer „De ladder Jakobs”, maar „N.V. DE ONDERNEMING”. Wat deze heeren en knechten ondernemen is mij nooit duidelijk geworden! Soms schijnt het of de man van de ruwe teekensmoezels op het portret aan den wand spotachtig kijkt naar zijn nakroost achter de zware bureau-ministres. Of zijn breede mond lijmt met langzame, Hollandsche gijn: Zoo, drijven jullie de zaak? Of drijft de zaak jullie? Voor mij was het leven een daad — voor jullie is het een administratie!

KROOST VAN COEN! Wij zijn gestapt in een geschud en opgemaakt bed. Wij zijn geboren met kantoor-vleesch en als dubbele-boord-baby's hebben wij in deze wereld onze intrede gedaan. Wij vonden onze kerken onder de kap, onze schoolstrijd gewonnen, onze partij aan het stuur, onze Universiteit en Theologische School in bloei! Toen zijn wij vervallen tot een soort fauteuil-zakendoen en een soort crapeaud-christendom. Maar in deze crisis roept God ons weer tot daad en strijd, tot geloof en tot leven! Laat ons niet wachten op betere tijden, maar bidden om betere menschen!

En God, Die Zich uit papierschepers en olleslagers sterkte heeft gegrondvest, zal ook ons doen heerschen over de werken onzer handen! N. B.